

21η Απριλίου 1967: Μισό αιώνα μετά, από τον αυταρχισμό στον μηδενισμό

Του Γιώργου Καραμπελιά, πρωτοδημοσιεύτηκε στην www.huffingtonpost.gr

Σε αυτό το κείμενο δεν σκοπεύω να ανατρέξω για χίλιοστή φορά στις καταστροφές που επισώρευσε η δικτατορία του 1967 στην ελληνική κοινωνία και το ελληνικό έθνος, με την αιματηρή καταστολή του Πολυτεχνείου, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης - εξορίας, την φίμωση της πολιτιστικής και της πολιτιστικής ζωής, προπαντός την εθνική καταστροφή της Κύπρου, αλλά θα αποπειραθώ να περιγράψω σε αδρές γραμμές κάποιες ευρύτερες επιπτώσεις που είχε η παρουσία της στη διαμόρφωση της κοινωνικής και ιδεολογικοπολιτικής πραγματικότητας της χώρας.

Γιώργος Καραμελιάς

Μετασχηματίζοντας την ελληνική κοινωνία

Η στρατιωτική δικτατορία, παρ' όλη τη χυδαιότητά και τον πρωτογονισμό της, δεν αποτέλεσε απλώς μια «βλακεία», έστω και αν στη συνέχεια πληρώθηκε ακριβά από τους πρωτεργάτες της. Και όμως τα 7 1/2 χρόνια της δικτατορίας συνέτριψαν το φοβερό λαϊκό κίνημα του '65 που βρισκόταν σε εξέλιξη και όταν ήρθε η μεταπολίτευση τα πράγματα ήταν πια διαφορετικά. Κάτω από τη χούντα και τον «γύψο» της είχε διαμορφωθεί μια **νέα φυσιογνωμία του ελληνικού λαού, μια φυσιογνωμία ατομισμού, καταναλωτισμού, μια φυσιογνωμία «φίλαθλου».**

Αυτό το καταπληκτικό λαϊκό κίνημα και η πολιτιστική άνθηση της δεκαετίας του 1960 (με τον Θεοδωράκη, τον Σαββόπουλο, τον Τσίρκα, τον Αναγνωστάκη, τον νέο ελληνικό κινηματογράφο) είχε εξαφανιστεί για πάντα. Οι αδάμαστοι οικοδόμοι του 1965, είχαν μεταβληθεί σε «υψηλόμισθους» καταναλωτές σκυλάδικων και τα μικροϊδιοκτητικά εαμογενή λαϊκά στρώματα, είχαν μεταβληθεί σε καταναλωτικούς μικροαστούς, χωρίς πολιτικά και πολιτιστικά ενδιαφέροντα. **Η γενιά του 60, η τελευταία μεγάλη «γενιά» του νεότερου ελληνισμού, μετά την γενιά του 30 και την Αντίσταση,** θα σκορπίσει σε όλα τα σημεία του ορίζοντα και θα έχει να διαλέξει ανάμεσα στην υποταγή στη χούντα, τη Γυάρο, τη φυγή στο Παρίσι και...τις υποτροφίες του Ιδρύματος Φορντ. Το ίδιο και οι φοιτητές, που το 1963-67 παρουσίαζαν παρόμοια αμφισβητησιακά χαρακτηριστικά με τους ομολόγους τους της δυτικής Ευρώπης: περνώντας μέσα από τις συμπληγάδες της χούντας και του αντιχουντικού αγώνα, θα μετακινηθούν μετά τη μεταπολίτευση προς την ΚΝΕ, και θα μεταβληθούν σε «χρυσή νεολαία» του μεταπολιτευτικού καθεστώτος. Αυτή η φοβερή λαϊκή διαθεσιμότητα της δεκαετίας του 1960 χάθηκε για πάντα.

Και αν πολλά από τα κοινωνικοπολιτικά αιτήματα εκείνου του κινήματος πραγματοποιήθηκαν μετά τη μεταπολίτευση, εν τούτοις πραγματοποιήθηκαν με τρόπο «δοτό», από τα πάνω, από τα κόμματα, και όχι μέσα από τη διαδικασία που είχε ανοίξει το '65, μέσα από την άμεση λαϊκή παρέμβαση και προπαντός ως συνέπεια ενός εθνικού ακρωτηριασμού στρατηγικού χαρακτήρα, με την τουρκική εισβολή στην Κύπρο!

Ενώ η δεκαετία του 60 είναι η εποχή που ο ριζοσπαστισμός των μαζών πυροδοτείται από «τα κάτω», από τις δυνάμεις του ίδιου του λαϊκού κινήματος, μετά τη μεταπολίτευση ο νέος ριζοσπαστισμός ελέγχεται «από τα πάνω». Γι' αυτό και στις νέες συνθήκες, οι πραγματικές αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων προκύπτουν μέσα από την «επαναστατικοποίηση» του «κατεστημένου». Οι εφημερίδες γίνονται «σοσιαλιστικές», ο σοσιαλισμός μεταβάλλεται σε μια

ανέξοδη και εν πολλοίς αποδοτική ιδεολογία – **το νέο κατεστημένο της Ελλάδας είναι ένα «σοσιαλιστικό» κατεστημένο.** Οι παλιοί δημοσιογράφοι, που αμείβονταν με ένα κομμάτι ψωμί, έγιναν το καλοπληρωμένο κατεστημένο της δεκαετίας του 90· οι αριστεροί διανοούμενοι, που στο παρελθόν αντιμετώπιζαν προβλήματα βιοπορισμού και αποκλεισμού, ελέγχουν την πολιτική ζωή καθορίζουν τα σχολικά προγράμματα, και χειουργούν μηδενιστικά την εκπαίδευση.

Η χούντα πέτυχε λοιπόν να σπάσει την λαϊκή δυναμική του κινήματος του 1965. Βέβαια εξ αιτίας της κατάρρευσής της στο Κυπριακό δεν μπόρεσε να εμποδίσει την πραγματοποίηση «από τα πάνω», πολλών από τα αιτήματα εκείνου του κινήματος αλλά είχε επιτύχει την βαθύτατη αλλοίωση του λαϊκού σώματος και της ελληνικής κοινωνίας.

Κοιτάζοντας 44 χρόνια πίσω, μετά την πτώση της δικτατορίας, μπορούμε να έχουμε μια σφαιρική εικόνα της εξέλιξης. Μιας εξέλιξης που ήταν αντιφατική. Από τη μια την εκπλήρωση των αιτημάτων της δημοκρατίας, της αποπομπής του Παλατιού, του ξεδοντιάσματος των στρατοκρατών, της αλλαγής του συσχετισμού δύναμης ανάμεσα στις λαϊκές τάξεις και την ολιγαρχία, τη μείωση της εξάρτησης από την Αμερική. Όμως όλες οι θετικές κατακτήσεις θα έχουν πραγματωθεί μέχρι το 1989, ενώ στη συνέχεια ο παρασιτικός εκσυγχρονισμός και καταναλωτισμός θα κυριαρχήσουν και θα οδηγήσουν στη σημερινή καθολική παρακμή.

Από τον αυταρχισμό στον μηδενισμό

Η δεύτερη και σημαντικότερη συνέπεια αυτής της ακραίας έκφρασης της κυριαρχίας της εμφυλιοπολεμικής δεξιάς, την οποία αντιπροσωπεύει η Χούντα, υπήρξε η ανακύκλωση του **διχασμού μεταξύ αριστεράς και δεξιάς** με όρους που ανάγονταν στον εμφύλιο πόλεμο. Καθόλου τυχαία εξάλλου, η ηγεσία του καθεστώτος, απαρτιζόταν από σκληρούς πολέμιους της κομμουνιστικής αριστεράς, που είχαν διακριθεί στον εμφύλιο πόλεμο και στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Η άνοδος της Χούντας στην εξουσία και η κατάρρευσή της, μοιάζει να ανταποκρίνεται σ' ένα βασικό σχήμα της ιστορίας των κοινωνιών και των καθεστώτων, το ότι δηλαδή το τέλος μίας ιστορικής περιόδου σφραγίζεται πάντα από το **κύκνειο άσμα** της. Δηλαδή την προσπάθεια των πιο ακραίων εκφραστών της να ανέλθουν στην εξουσία και ει δυνατόν να μετακινήσουν τους δείκτες της ιστορίας στην αφετηριακή τους θέση.

Στη περίπτωση μας, στον εμφύλιο πόλεμο και στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. (Και σήμερα μοιάζει να επιβεβαιώνεται το ίδιο σενάριο από την αντίθετη κατεύθυνση: ο ιδεολογικός πυρήνας του μεταπολιτευτικού καθεστώτος, η «Αριστερά», ήρθε στην εξουσία ως η έσχατη έκφρασή του, με τον Σύριζα).

Έτσι, οι «συνταγματάρχες» όχι μόνο κατέστρεψαν σ' ένα μεγάλο βαθμό το πολιτισμικό κεφάλαιο που είχε συσσωρευτεί τη δεκαετία του 1960, αλλά επέτρεψαν στο αντίπαλο δέος της Δεξιάς, να κυριαρχήσει στη μεταπολιτευτική περίοδο, κουβαλώντας την άρνηση, όχι μόνο της ιδεολογίας της Δεξιάς, αλλά και αξιών που η ίδια η ελληνική Αριστερά ενστερνιζόταν στο παρελθόν, δηλαδή τον πατριωτισμό, την έννοια της παραγωγικότητας και της αυστηρότητας των λαϊκών ανθρώπων. Αυτές οι αξίες θα ταυτιστούν πλέον, στο μεταπολιτευτικό φαντασιακό, με το «πατρίς, θρησκεία, οικογένεια» της Χούντας, προσδίδοντας **αρνητικό** πρόσημο και στις τρεις αυτές έννοιες.

Εάν μάλιστα λάβουμε υπόψη μας ότι η κατάρρευση της δικτατορίας προκλήθηκε από την εθνική καταστροφή της Κύπρου και αυτό το γεγονός δεν αναγνωρίστηκε ποτέ και μάλλον αποκρύφτηκε από τη μεταπολιτευτική Αριστερά, έχουμε έναν ακόμα σοβαρό λόγο για να υποτιμάει αυτή η τελευταία τη διάσταση του **πατριωτισμού**.

Η νέα ιδεολογία της μεταπολίτευσης και οι διανοούμενοι φορείς της, θα τοποθετούνται στον αντίποδα των θεωρούμενων «χουντικών» αξιών. Επομένως, η διεκδίκηση της δημοκρατίας στο εσωτερικό των εκπαιδευτικών μηχανισμών, που χαρακτήριζε το κίνημα της δεκαετίας του 1960, θα μεταβληθεί στη πλήρη **απόρριψη** κάθε αξιοκρατίας· η άρνηση των πατριαρχικών αυταρχικών δομών, σε **άρνηση** των ίδιων των διαδικασιών κοινωνικοποίησης των ανθρώπων μέσα σε μία συγκροτημένη κοινωνία.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο πως σταδιακά, οι αξίες της Αριστεράς και της νεολαίας θα μετακινηθούν προς ένα αναρχοειδές μηδενιστικό ατομικιστικό σχήμα, ενώ στο χώρο του Δημοσίου θα κυριαρχήσει και θα γενικευτεί η ιδεολογία της «λούφας», εμφανιζόμενη ως ιδεολογική απόρριψη κάθε αξιολόγησης. Στο εκπαιδευτικό σύστημα θα επικρατήσουν οι ιδεολογίες του μηδενισμού, της άρνησης των συλλογικών ταυτοτήτων και του «ωχαδερφισμού» που ενδύονται τη λεοντή της αμφισβήτησης.

Δηλαδή, το γεγονός ότι το εκκρεμές του μετεμφυλιακού καθεστώτος έφτασε τόσο μακριά προς μια αυταρχική αντιδημοκρατική κατεύθυνση, όπως συνέβη με τη Χούντα, πυροδότησε εκ του αντιθέτου μια εξίσου ακραία μηδενιστική αντίληψη.

Όλοι εκείνοι, που ιδιαίτερα στα πρώτα είκοσι χρόνια της μεταπολίτευσης, δοκίμασαν να προωθήσουν έναν κοινωνικό μετασχηματισμό που να εγκαθιδρύει τη δημοκρατία και όχι τη γενικευμένη ανευθυνότητα, τις κοινωνικές κατακτήσεις μέσα από την ενίσχυση της παραγωγικής δομής της χώρας και μια εκπαίδευση δημοκρατική αλλά παράλληλα, πατριωτική και ενισχυτική της συλλογικότητας, μάλλον δεν τα κατάφεραν. Η εμφυλιοπολεμική δυναμική που εκπροσωπούσε η δικτατορία, έσπρωχνε στην πραγματικότητα τα πράγματα πέρα από εκεί που μπορούσαμε να φανταστούμε.

Γι' αυτό και από τη δεκαετία του 1990 και στο εξής, ερχόμαστε όλο και περισσότερο σε σύγκρουση, όχι πλέον με τις ξεπερασμένες ιδέες της παραδοσιακής Δεξιάς, αλλά με την αποδομητική και μηδενιστική ιδεολογία της παγκοσμιοποίησης που εμφανίζεται συχνά με «προοδευτικό» πρόσημο. Γιατί γνωρίζουμε πως εάν η παρούσα μηδενιστική φάση της αποδιάρθρωσης και αποσύνθεσης δεν αντιμετωπιστεί προτού οδηγήσει σε μια νέα μεγάλη εθνική καταστροφή, **θα κινδυνεύσουμε στη συνέχεια να δούμε το φάντασμα της Χούντας με νέο προσώπιο να επανέρχεται**, ως απάντηση στη διάλυση που προκάλεσαν οι δήθεν αντίπαλοί της, στη πραγματικότητα τα νόθα τέκνα της.

22.04.2018

Πηγή: [Αρδην - Ρήξη](#)

